

Albio Tibullo

Elegiae

a cura di Emilio Piccolo

CLL

Classici Latini Loffredo

CLL
Classici Latini Loffredo
emiliopiccolo@mclink.it

Napoli, 2009

La manipolazione e/o la riproduzione (totale o parziale) e/o la diffusione telematica di quest'opera sono consentite a singoli o comunque a soggettini non costituiti come imprese di carattere editoriale, cinematografico o radio-televisivo.

Albio Tibullo

Elegiae

a cura di Emilio Piccolo

CLL

Classici Latini Loffredo

LIBER PRIMVS

I

Divitias alius fulvo sibi congerat auro
Et teneat culti iugera multa soli,
Quem labor adsiduus vicino terreat hoste,
Marta cui somnos classica pulsa fugent:
Me mea paupertas vita traducat inertī,
Dum meus adsiduo luceat igne focus.
Ipse seram teneras maturo tempore vites
Rusticus et facili grandia poma manu;
Nec spes destituat, sed frugum semper acervos
Praebet et pleno pinguis musta lacu.
Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris
Seu vetus in trivio florida sarta lapis,
Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
Libatum agricolae ponitur ante deo.
Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona
Spicea, quae templi pendeat ante fores,
Pomosisque ruber custos ponatur in hortis,
Terreat ut saeva falce Priapus aves.
Vos quoque, felicitis quondam, nunc pauperis agri
Custodes, fertis munera vestra, Lares.
Tunc vitula innumeros lustrabat caesa iuencos,
Nunc agna exigui est hostia parva soli.
Aegna cadet vobis, quam circum rustica pubes
Clamet 'io messes et bona vina date'.
Iam modo iam possim contentus vivere parvo
Nec semper longae deditus esse viae,
Sed Canis aestivos ortus vitare sub umbra
Arboris ad rivos praetereuntis aquae.

Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem
Aut stimulo tardos increpuisse boves,
Non agnamve sinu pigeat fetumve capellae
Desertum oblita matre referre domum.
At vos exiguo pecori, furesque lupique,
Parcite: de magno est praeda petenda grege.
Hic ego pastoremque meum lustrare quotannis
Et placidam soleo spargere lacte Palem.
Adsitis, divi, neu vos e paupere mensa
Dona nec e puris spernite ficitilibus.
Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
Pocula, de facili composuitque luto.
Non ego divitias patrum fructusque requiro,
Quos tulit antiquo condita messis avo:
Parva seges satis est, satis requiescere lecto
Si licet et solito membra levare toro.
Quam iuvat inmites ventos audire cubantem
Et dominam tenero continuisse sinu
Aut, gelidas hibernus aquas cum fuderit Auster,
Securum somnos igne iuvante sequi.
Hoc mihi contingat. Sit dives iure, furorem
Qui maris et tristes ferre potest pluvias.
O quantum est auri pereat potiusque smaragdi,
Quam fleat ob nostras ulla puella vias.
Te bellare decet terra, Messalla, marique,
Ut domus hostiles praeferat exuvias;
Me retinent vinctum formosae vincla puellae,
Et sedeo duras ianitor ante fores.
Non ego laudari curo, mea Delia; tecum
Dum modo sim, quaeso segnīs inersque vocer.
Te spectem, suprema mihi cum venerit hora,
Te teneam moriens deficiente manu.
Flebis et arsuro positum me, Delia, lecto,
Tristibus et lacrimis oscula mixta dabis.
Flebis: non tua sunt duro praecordia ferro
Vincta, neque in tenero stat tibi corde silex.
Illo non iuvenis poterit de funere quisquam
Lumina, non virgo, sicca referre domum.
Tu manes ne laede meos, sed parce solutis
Crinibus et teneris, Delia, parce genis.
Interea, dum fata sinunt, iungamus amores:

Iam veniet tenebris Mors adoperta caput,
Iam subrepet iners aetas, nec amare decebit,
Dicere nec cano blanditias capite.
Nunc levis est tractanda Venus, dum frangere postes
Non pudet et rixas inseruisse iuvat.
Hic ego dux milesque bonus: vos, signa tubaeque,
Ite procul, cupidis volnera ferte viris,
Ferte et opes: ego composito securus acervo
Despiciam dites despiciamque famem.

II

Adde merum vinoque novos conpesce dolores,
Occupet ut fessi lumina victa sopor,
Neu quisquam multo percussum tempora baccho
Excitet, infelix dum requiescit amor.
Nam posita est nostrae custodia saeva puellae,
Clauditur et dura ianua firma sera.
Ianua difficilis domini, te verberet imber,
Te Iovis imperio fulmina missa petant.
Ianua, iam pateas uni mihi, victa querelis,
Neu furtim verso cardine aperta sones.
Et mala siqua tibi dixit dementia nostra,
Ignoscas: capiti sint precor illa meo.
Te meminisse decet, quae plurima voce peregi
Supplice, cum posti florida sertae darem.
Tu quoque ne timide custodes, Delia, falle,
Audendum est: fortes adiuvat ipsa Venus.
Illa favet, seu quis juvenis nova limina temptat,
Seu reserat fixo dente puella fores;
Illa docet molli furtim derepere lecto,
Illa pedem nullo ponere posse sono,
Illa viro coram nutus conferre loquaces
Blandaue compositis abdere verba notis.
Nec docet hoc omnes, sed quos nec inertia tardat
Nec vetat obscura surgere nocte timor.
En ego cum tenebris tota vagor anxius urbe,
* * *
Nec sinit occurrat quisquam, qui corpora ferro
Volneret aut rapta praemia veste petat.
Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque
Qualibet: insidias non timuisse decet.

Non mihi pigra nocent hibernae frigora noctis,
Non mihi, cum multa decidit imber aqua.
Non labor hic laedit, reseret modo Delia postes
Et vocet ad digiti me taciturna sonum.
Parcite luminibus, seu vir seu femina fiat
Obvia: celari volt sua furta Venus.
Neu strepitu terrete pedum neu quaerite nomen
Neu prope fulgenti lumina ferte face.
Siquis et imprudens adspexerit, occulat ille
Perque deos omnes se meminisse neget:
Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam,
Is Venerem e rapido sentiet esse mari.
Nec tamen huic credet coniunx tuus, ut mihi verax
Pollicita est magico saga ministerio.
Hanc ego de caelo ducentem sidera vidi,
Fluminis haec rapidi carmine vertit iter,
Haec cantu finditque solum Manesque sepulcris
Elicit et tepido devocat ossa rogo;
Iam tenet infernas magico stridore catervas,
Iam iubet adpersas lacte referre pedem.
Cum libet, haec tristi depellit nubila caelo,
Cum libet, aestivo convocat orbe nives.
Sola tenere malas Medae dicitur herbas,
Sola feros Hecates perdomuisse canes.
Haec mihi conposuit cantus, quis fallere posses:
Ter cane, ter dictis despue carminibus.
Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam,
Non sibi, si in molli viderit ipse toro.
Tu tamen abstineas aliis: nam cetera cernit
Omnia, de me uno sentiet ipse nihil.
Quid, credam? nempe haec eadem se dixit amores
Cantibus aut herbis solvere posse meos,
Et me lustravit taedis, et nocte serena
Concidit ad magicos hostia pulla deos.
Non ego, totus abesset amor, sed mutuus esset,
Orabam, nec te posse carere velim.
Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere,
Maluerit praedas stultus et arma sequi.
Ille licet Cilicum victas agat ante catervas,
Ponat et in capto Martia castra solo,
Totus et argento contextus, totus et auro

Insideat celeri conspiciendus equo,
Ipse boves mea si tecum modo Delia possim
Iungere et in solito pascere monte pecus,
Et te, dum liceat, teneris retinere lacertis,
Mollis et inculta sit mihi somnus humo.
Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo
Prodest, cum fletu nox vigilanda venit?
Nam neque tum plumae nec stragula picta soporem
Nec sonitus placidae ducere posset aquae.
Num Veneris magnae violavi numina verbo,
Et mea nunc poenas in pia lingua luit?
Num feror incestus sedes adisse deorum
Sertaque de sanctis deripuisse focis?
Non ego, si merui, dubitem procumbere templis
Et dare sacratis oscula liminibus,
Non ego tellurem genibus perrepere supplex
Et miserum sancto tundere poste caput.
At tu, qui laetus rides mala nostra, caveto
Mox tibi: non uni saeviet usque deus.
Vidi ego, qui iuvenum miseros lusisset amores,
Post Veneris vinclis subdere colla senem
Et sibi blanditias tremula componere voce
Et manibus canas fingerè velle comas,
Stare nec ante fores puduit caraeve puellae
Ancillam medio detinuisse foro.
Hunc puer, hunc iuvenis turba circumterit arta,
Despuit in molles et sibi quisque sinus.
At mihi parce, Venus: semper tibi dedita servit
Mens mea: quid messes uris acerba tuas?

III

Ibitis Aegaeas sine me, Messalla, per undas,
O utinam memores ipse cohorsque mei.
Me tenet ignotis aegrum Phaeacia terris,
Abstineas avidas, Mors, modo, nigra, manus.
Abstineas, Mors atra, precor: non hic mihi mater
Quae legat in maestos ossa perusta sinus,
Non soror, Assyrios cineri quae dedat odores
Et flet effusis ante sepulcra comis,
Delia non usquam; quae me cum mitteret urbe,
Dicitur ante omnes consuluisse deos.

Illa sacras pueri sortes ter sustulit: illi
    Rettulit e trinis omina certa puer.
Cuncta dabant reditus: tamen est deterrita numquam,
    Quin fleret nostras respiceretque vias.
Ipse ego solator, cum iam mandata dedissem,
    Quaerebam tardas anxius usque moras.
Aut ego sum causatus aves aut omina dira,
    Saturni sacram me tenuisse diem.
O quotiens ingressus iter mihi tristia dixi
    Offensum in porta signa dedisse pedem!
Audeat invito ne quis discedere Amore,
    Aut sciat egressum se prohibente deo.
Quid tua nunc Isis mihi, Delia, quid mihi prosunt
    Illa tua totiens aera repulsa manu,
Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari
    Te—memini—et puro secubuisse toro?
Nunc, dea, nunc succurre mihi—nam posse mederi
    Picta docet templis multa tabella tuis—,
Ut mea votivas persolvens Delia voces
    Ante sacras lino tecta fores sedeat
Bisque die resoluta comas tibi dicere laudes
    Insignis turba debeat in Pharia.
At mihi contingat patrios celebrare Penates
    Reddereque antiquo menstrua tura Lari.
Quam bene Saturno vivebant rege, priusquam
    Tellus in longas est patefacta vias!
Nondum caeruleas pinus contempserat undas,
    Effusum ventis praebueratque sinum,
Nec vagus ignotis repetens compendia terris
    Presserat externa navita merce ratem.
Illo non validus subiit iuga tempore taurus,
    Non domito frenos ore momordit equus,
Non domus ulla fores habuit, non fixus in agris,
    Qui regeret certis finibus arva, lapis.
Ipsae mella dabant quercus, ultroque ferebant
    Obvia securis ubera lactis oves.
Non acies, non ira fuit, non bella, nec ensem
    Inmitem saevus duxerat arte faber.
Nunc Iove sub domino caedes et vulnera semper,
    Nunc mare, nunc leti mille repente viae.
Parce, pater. timidum non me periuria terrent,

Non dicta in sanctos in pia verba deos.
Quodsi fatales iam nunc explevimus annos,
    Fac lapis inscriptis stet super ossa notis:
‘Hic iacet in miti consumptus morte Tibullus,
    Messallam terra dum sequiturque mari.’
Sed me, quod facilis tenero sum semper Amori,
    Ipsa Venus campos ducet in Elysios.
Hic choreae cantusque vigent, passimque vagantes
    Dulce sonant tenui gutture carmen aves,
Fert casiam non culta seges, totosque per agros
    Floret odoratis terra benigna rosis;
Ac iuvenum series teneris inmixta puellis
    Ludit, et adsidue proelia miscet Amor.
Illic est, cuicumque rapax mors venit amanti,
    Et gerit insigni myrtea sarta coma.
At scelerata iacet sedes in nocte profunda
    Abdita, quam circum flumina nigra sonant:
Tisiphoneque inpexa feros pro crinibus angues
    Saevit, et huc illuc in pia turba fugit.
Tum niger in porta serpentum Cerberus ore
    Stridet et aeratas excubat ante fores.
Illic Iunonem temptare Ixionis ausi
    Versantur celeri noxia membra rota,
Porrectusque novem Tityos per iugera terrae
    Adsidas atro viscere pascit aves.
Tantalus est illic, et circum stagna, sed acrem
    Iam iam poturi deserit unda sitim,
Et Danaï proles, Veneris quod numina laesit,
    In cava Lethaeas dolia portat aquas.
Illic sit, quicumque meos violavit amores,
    Optavit lentas et mihi militias.
At tu casta precor maneat, sanctique pudoris
    Adsideat custos sedula semper anus.
Haec tibi fabellas referat positaque lucerna
    Deducat plena stamina longa colu,
At circa gravibus pensis adfixa puella
    Paulatim somno fessa remittat opus.
Tum veniam subito, nec quisquam nuntiet ante,
    Sed videar caelo missus adesse tibi.
Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos,
    Obvia nudato, Delia, curre pede.

Hoc precor, hunc illum nobis Aurora nitentem
Luciferum roseis candida portet equis.

IV

‘Sic umbrosa tibi contingant tecta, Priape,
Ne capiti soles, ne noceantque nives:
Quae tua formosos cepit sollertia? certe
Non tibi barba nitet, non tibi culta coma est,
Nudus et hibernae producis frigora brumae,
Nudus et aestivi tempora sicca Canis.’
Sic ego; tum Bacchi respondit rustica proles
Armatus curva sic mihi falce deus:
‘O fuge te tenerae puerorum credere turbae,
Nam causam iusti semper amoris habent.
Hic placet, angustis quod equom conpescit habenis,
Hic placidam niveo pectore pellit aquam,
Hic, quia fortis adest audacia, cepit; at illi
Virgineus teneras stat pudor ante genas.
Sed ne te capiant, primo si forte negabit,
Taedia: paulatim sub iuga colla dabit.
Longa dies homini docuit parere leones,
Longa dies molli saxa peredit aqua;
Annus in apricis maturat collibus uvas,
Annus agit certa lucida signa vice.
Nec iurare time: Veneris periuria venti
Inrita per terras et freta summa ferunt.
Gratia magna Iovi: vetuit pater ipse valere,
Iurasset cupide quicquid ineptus amor,
Perque suas inpune sinit Dictynna sagittas
Adfirmes crines perque Minerva suos.
At si tardus eris, errabis: transiet aetas.
Quam cito non segnis stat remeatque dies,
Quam cito purpureos deperdit terra colores,
Quam cito formosas populus alta comas!
Quam iacet, infirmas venere ubi fata senectae,
Qui prior Eleo est carcere missus equos!
Vidi iam iuvenem, premeret cum senior aetas,
Maerentem stultos praeteriisse dies.
Crudeles divi! serpens novus exiit annos,
Formae non ullam fata dedere moram.
Solis aeterna est Baccho Phoeboque iuventas,

Nam decet intonsus crinis utrumque deum.
Tu, puero quodcumque tuo temptare libebit,
Cedas: obsequio plurima vincet amor.
Neu comes ire neges, quamvis via longa paretur
Et Canis arenti torreat arva siti,
Quamvis praetextens picta ferrugine caelum
Venturam anticipet imbrifer arcus aquam.
Vel si caeruleas puppi volet ire per undas,
Ipse levem remo per freta pelle ratem.
Nec te paeniteat duros subiisse labores
Aut opera insuetas adteruisse manus,
Nec, velit insidiis altas si claudere valles,
Dum placeas, umeri retia ferre negent.
Si volet arma, levi temptabis ludere dextra:
Saepe dabis nudum, vincat ut ille, latus.
Tum tibi mitis erit, rapias tum cara licebit
Oscula: pugnabit, sed tamen apta dabit.
Rapta dabit primo, post adferet ipse roganti,
Post etiam collo se implicuisse velit.
Heu male nunc artes miseras haec saecula tractant:
Iam tener adsuevit munera velle puer.
At tu, qui venerem docuisti vendere primus,
Quisquis es, infelix urgeat ossa lapis.
Pieridas, pueri, doctos et amate poetas,
Aurea nec superent munera Pieridas.
Carmine purpurea est Nisi coma: carmina ni sint,
Ex umero Pelopis non nituisset ebur.
Quem referent Musae, vivet, dum robora tellus,
Dum caelum stellas, dum vehet amnis aquas.
At qui non audit Musas, qui vendit amorem,
Idaeae currus ille sequatur Opis
Et tercentenas erroribus expleat urbes
Et secet ad Phrygios vilia membra modos.
Blanditiis volt esse locum Venus ipsa: querelis
Supplicibus, miseris fletibus illa favet.[?]
Haec mihi, quae canerem Titio, deus edidit ore,
Sed Titium coniunx haec meminisse vetat.
Pareat ille suae; vos me celebrate magistrum,
Quos male habet multa callidus arte puer.
Gloria cuique sua est: me, qui spernentur, amantes
Consultent: cunctis ianua nostra patet.

Tempus erit, cum me Veneris praecepta ferentem
Deducat iuvenum sedula turba senem.
Heu heu quam Marathus lento me torquet amore!
Deficiunt artes, deficiuntque doli.
Parce, puer, quaeso, ne turpis fabula fiam,
Cum mea ridebunt vana magisteria.

V

Asper eram et bene discidium me ferre loquebar,
At mihi nunc longe gloria fortis abest.
Namque agor ut per plana citus sola verbere turben,
Quem celer adsueta versat ab arte puer.
Ure ferum et torque, libeat ne dicere quicquam
Magnificum post haec: horrida verba doma.
Parce tamen, per te furtivi foedera lecti,
Per venerem quaeso conpositumque caput.
Ille ego, cum tristi morbo defessa iaceres,
Te dicor votis eripuisse meis,
Ipseque te circum lustravi sulphure puro,
Carmine cum magico praecinisset anus;
Ipse procuravi, ne possent saeva nocere
Somnia, ter sancta deveneranda mola;
Ipse ego velatus filo tunicisque solutis
Vota novem Triviae nocte silente dedi.
Omnia persolvi: fruitur nunc alter amore,
Et precibus felix utitur ille meis.
At mihi felicem vitam, si salva fuisses,
Fingebam demens, sed renuente deo.
Rura colam, frugumque aderit mea Delia custos,
Area dum messes sole calente teret,
Aut mihi servabit plenis in lintribus uvas
Pressaque veloci candida musta pede;
Consuescet numerare pecus, consuescet amantis
Garrulus in dominae ludere verna sinu.
Illa deo sciet agricolae pro vitibus uvam,
Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.
Illa regat cunctos, illi sint omnia curae,
At iuuet in tota me nihil esse domo.
Huc veniet Messalla meus, cui dulcia poma
Delia selectis detrahat arboribus;
Et tantum venerata virum hunc sedula curet,

Huic paret atque epulas ipsa ministra gerat.
Haec mihi fingebam, quae nunc Eurisque Notisque
    Iactat odoratos vota per Armenios.
Saepe ego temptavi curas depellere vino,
    At dolor in lacrimas verterat omne merum.
Saepe aliam tenui, sed iam cum gaudia adirem,
    Admonuit dominae deseruitque Venus.
Tunc me discedens devotum femina dixit
    Et pudet et narrat scire nefanda meam.
Non facit hoc verbis, facie tenerisque lacertis
    Devovet et flavis nostra puella comis.
Talis ad Haemonium Nereis Pelea quondam
    Vecta est frenato caerulea pisce Thetis.
Haec nocuere mihi, quod adest huic dives amator;
    Venit in exitium callida lena meum.
Sanguineas edat illa dapes atque ore cruento
    Tristia cum multo pocula felle bibat;
Hanc volitent animae circum sua fata querentes
    Semper et e tectis strix violenta canat;
Ipsa fame stimulante furens herbasque sepulcris
    Quaerat et a saevis ossa relicta lupis,
Currat et inguinibus nudis ululetque per urbes,
    Post agat e triviis aspera turba canum.
Eveniet: dat signa deus; sunt numina amanti,
    Saevit et iniusta lege relicta Venus.
At tu quam primum sagae praecepta rapacis
    Desere, nam donis vincitur omnis amor.
Pauper erit praesto semper, te pauper adibit
    Primus et in tenero fixus erit latere,
Pauper in angusto fidus comes agmine turbae
    Subicietque manus efficietque viam,
Pauper ad occultos furtim deducet amicos
    Vinclaque de niveo detrahet ipse pede.
Heu canimus frustra, nec verbis victa patescit
    Ianua, sed plena est percutienda manu.
At tu, qui potior nunc es, mea fata timeto:
    Versatur celeri Fors levis orbe rotae.
Non frustra quidam iam nunc in limine perstat
    Sedulus ac crebro prospicit ac refugit,
Et simulat transire domum, mox deinde recurrit,
    Solutus et ante ipsas excreat usque fores.

Nescio quid furtivus amor parat. utere quaeso,
Dum licet: in liquida nat tibi linter aqua.

VI

Semper, ut inducar, blandos offers mihi voltus,
Post tamen es misero tristis et asper, Amor.
Quid tibi saevitiae mecum est? an gloria magna est
Insidias homini conposuisse deum?
Nam mihi tenduntur casses: iam Delia furtim
Nescio quem tacita callida nocte fovet.
Illa quidem tam multa negat, sed credere durum est:
Sic etiam de me pernegat usque viro.
Ipse miser docui, quo posset ludere pacto
Custodes: heu heu nunc premor arte mea,
Fingere nunc didicit causas, ut sola cubaret,
Cardine nunc tacito vertere posse fores.
Tum sucos herbasque dedi, quis livor abiret,
Quem facit inpresso mutua dente venus.
At tu, fallacis coniunx incaute puellae,
Me quoque servato, peccet ut illa nihil.
Neu iuvenes celebret multo sermone, caveto,
Neve cubet laxo pectus aperta sinu,
Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem
Ne trahat et mensae ducat in orbe notas.
Exibit quam saepe, time, seu visere dicet
Sacra Bonae maribus non adeunda Deae.
At mihi si credas, illam sequar unus ad aras;
Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.
Saepe, velut gemmas eius signumque probarem,
Per causam memini me tetigisse manum;
Saepe mero somnum peperit tibi, at ipse bibebam
Sobria subposita pocula victor aqua.
Non ego te laesi prudens: ignosce fatenti,
Iussit Amor: contra quis ferat arma deos?
Ille ego sum, nec me iam dicere vera pudebit,
Instabat tota cui tua nocte canis.
Quid tenera tibi coniuge opus? tua si bona nescis
Servare, frustra clavis inest foribus.
Te tenet, absentes alios suspirat amore s
Et simulat subito condoluisse caput.
At mihi servandam credas: non saeva recuso

Verbera, detrecto non ego vincla pedum.
Tum procul absitis, quisquis colit arte capillos,
Et fluit effuso cui toga laxa sinu,
Quisquis et occurret, ne possit crimen habere,
Stet procul aut alia ~stet procul~ ante via.
Sic fieri iubet ipse deus, sic magna sacerdos
Est mihi divino vaticinata sono.
Haec ubi Bellonae motu est agitata, nec acrem
Flammam, non amens verbera torta timet;
Ipsa bipenne suos caedit violenta lacertos
Sanguineque effuso spargit inulta deam,
Statque latus praefixa veru, stat saucia pectus,
Et canit eventus, quos dea magna monet:
'Parcite, quam custodit Amor, violare puellam,
Ne pigeat magno post didicisse malo.
Adtigerit, labentur opes, ut vulnere nostro
Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis.'
Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, poenas;
Si tamen admittas, sit precor illa levis.
Non ego te propter parco tibi, sed tua mater
Me movet atque iras aurea vincit anus.
Haec mihi te adducit tenebris multoque timore
Coniungit nostras clam taciturna manus,
Haec foribusque manet noctu me adfixa proculque
Cognoscit strepitus me veniente pedum.
Vive diu mihi, dulcis anus: proprios ego tecum,
Sit modo fas, annos contribuisse velim.
Te semper natamque tuam te propter amabo:
Quicquid agit, sanguis est tamen illa tuos.
Sit modo casta, doce, quamvis non vitta ligatos
Impediat crines nec stola longa pedes.
Et mihi sint durae leges, laudare nec ullam
Possim ego, quin oculos adpetat illa meos,
Et siquid peccasse putet, ducarque capillis
Inmerito pronas proripiarque vias.
Non ego te pulsare velim, sed, venerit iste
Si furor, optarim non habuisse manus;
Nec saevo sis casta metu, sed mente fideli,
Mutuus absenti te mihi servet amor.
At, quae fida fuit nulli, post victa senecta
Ducit inops tremula stamina torta manu

Firmaque conductis adnectit licia telis
    Tractaque de niveo vellere ducta putat.
Hanc animo gaudente vident iuvenumque catervae
    Commemorant merito tot mala ferre senem,
Hanc Venus exalto flentem sublimis Olympo
    Spectat et, infidis quam sit acerba, monet.
Haec aliis maledicta cadant; nos, Delia, amoris
    Exemplum cana simus uterque coma.

VII

Hunc cecinere diem Parcae fatalia nentes
    Stamina, non ulli dissoluenda deo,
Hunc fore, Aquitanas posset qui fundere gentes,
    Quem tremere forti milite victus Atax.
Evenere: novos pubes Romana triumphos
    Vidit et evinctos bracchia capta duces;
At te victrices lauros, Messalla, gerentem
    Portabat nitidis currus eburnus equis.
Non sine me est tibi partus honos: Tarbella Pyrene
    Testis et Oceani litora Santonici,
Testis Arar Rhodanusque celer magnusque Garunna,
    Carnutis et flavi caerulea lympha Liger.
An te, Cydne, canam, tacitis qui leniter undis
    Caeruleus placidis per vada serpis aquis,
Quantus et aetherio contingens vertice nubes
    Frigidus intonsos Taurus alat Cilicas?
Quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes
    Alba Palaestino sancta columba Syro,
Utque maris vastum prospectet turribus aequor
    Prima ratem ventis credere docta Tyros,
Qualis et, arentes cum findit Sirius agros,
    Fertilis aestiva Nilus abundet aqua?
Nile pater, quam possim te dicere causa
    Aut quibus in terris occuluisse caput?
Te propter nullos tellus tua postulat imbres,
    Arida nec pluvio supplicat herba Iovi.
Te canit atque suum pubes miratur Osirim
    Barbara, Memphiten plangere docta bovem.
Primus aratra manu sollerti fecit Osiris
    Et teneram ferro sollicitavit humum,
Primus inexpertae commisit semina terrae

Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere vitem,
Hic viridem dura caedere falce comam;
Illi iucundos primum matura saporos
Expressa incultis uva dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit et ad certos nescia membra modos,
Bacchus et agricolae magno confecta labore
Pectora tristitiae dissoluenda dedit.
Bacchus et adflictis requiem mortalibus adfert,
Crura licet dura conpede pulsa sonent.
Non tibi sunt tristes curae nec luctus, Osiri,
Sed chorus et cantus et levis aptus amor,
Sed varii flores et frons redimita corymbis,
Fusa sed ad teneros lutea palla pedes
Et Tyriae vestes et dulcis tibia cantu
Et levis occultis conscia cista sacris.
Huc ades et Genium ludis Geniumque choreis
Concelebra et multo tempora funde mero:
Illius et nitido stillent unguenta capillo,
Et capite et collo mollia sarta gerat.
Sic venias hodie: tibi dem turis honores,
Liba et Mopsopio dulcia melle feram.
At tibi succrescat proles, quae facta parentis
Augeat et circa stet veneranda senem.
Nec taceat monumenta viae, quem Tuscula tellus
Candidaque antiquo detinet Alba Lare.
Namque opibus congesta tuis hic glareas dura
Sternitur, hic apta iungitur arte silex.
Te canit agricola, a magna cum venerit urbe
Serus inoffensum rettuleritque pedem.
At tu, Natalis multos celebrande per annos,
Candidior semper candidiorque veni.

VIII

Non ego celari possum, quid nutus amantis
Quidve ferant mihi lenia verba sono.
Nec mihi sunt sortes nec conscia fibra deorum,
Praecinit eventus nec mihi cantus avis:
Ipsa Venus magico religatum bracchia nodo
Perdocuit multis non sine verberibus.

Desine dissimulare: deus crudelius urit,
Quos videt invitos subcubuisse sibi.
Quid tibi nunc molles prodest coluisse capillos
Saepeque mutatas disposuisse comas,
Quid fuco splendente genas ornare, quid ungues
Artificis docta subsecuisse manu?
Frustra iam vestes, frustra mutantur amictus,
Ansaque compressos conligat arta pedes.
Illa placet, quamvis inculto venerit ore
Nec nitidum tarda comperit arte caput.
Num te carminibus, num te pallentibus herbis
Devovit tacito tempore noctis anus?
Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
Cantus et iratae detinet anguis iter,
Cantus et e curru Lunam deducere temptat
Et faceret, si non aera repulsa sonent.
Quid queror heu misero carmen nocuisse, quid herbas?
Forma nihil magicis utitur auxiliis:
Sed corpus tetigisse nocet, sed longa dedisse
Oscula, sed femori conseruisse femur.
Nec tu difficilis puero tamen esse memento:
Persequitur poenis tristia facta Venus.
Munera ne poscas: det munera canus amator,
Ut foveat molli frigida membra sinu.
Carior est auro iuvenis, cui levia fulgent
Ora nec amplexus aspera barba terit.
Huic tu candentes umero subpone lacertos,
Et regum magnae despiciantur opes.
At Venus invenit puero concumbere furtim,
Dum timet et teneros conserit usque sinus,
Et dare anhelanti pugnantibus umida linguas
Oscula et in collo figere dente notas.
Non lapis hanc gemmaeque iuvant, quae frigore sola
Dormiat et nulli sit cupienda viro.
Heu sero revocatur amor seroque iuventas,
Cum vetus infecit cana senecta caput.
Tum studium formae est: coma tum mutatur, ut annos
Dissimulet viridi cortice tincta nucis;
Tollere tum cura est albos a stirpe capillos
Et faciem dempta pelle referre novam.
At tu, dum primi floret tibi temporis aetas,

Utere: non tardo labitur illa pede.
Neu Marathum torque: puero quae gloria victo est?
In veteres esto dura, puella, senes.
Parce precor tenero: non illi sontica causa est,
Sed nimius luto corpora tingit amor.
Vel miser absenti maestas quam saepe querelas
Conicit, et lacrimis omnia plena madent!
'Quid me spernis?' ait. 'poterat custodia vinci:
Ipse dedit cupidis fallere posse deus.
Nota venus furtiva mihi est, ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oscula rapta sonum;
Et possum media quamvis obrepere nocte
Et strepitu nullo clam reserare fores.
Quid prosunt artes, miserum si spernit amantem
Et fugit ex ipso saeva puella toro?
Vel cum promittit, subito sed perfida fallit,
Est mihi nox multis evigilanda malis.
Dum mihi venturam fingo, quodcumque movetur,
Illius credo tunc sonuisse pedes.'
Desistas lacrimare, puer: non frangitur illa,
Et tua iam fletu lumina fessa tument.
Oderunt, Pholoe, moneo, fastidia divi,
Nec prodest sanctis tura dedisse focis.
Hic Marathus quondam miseros ludebat amantes,
Nescius ultorem post caput esse deum;
Saepe etiam lacrimas fertur risisse dolentis
Et cupidum ficta detinuisse mora:
Nunc omnes odit fastus, nunc displicet illi
Quaecumque obposita est ianua dura sera.
At te poena manet, ni desinis esse superba.
Quam cupies votis hunc revocare diem!

IX

Quid mihi si fueras miseros laesurus amores,
Foedera per divos, clam violanda, dabas?
A miser, et si quis primo periuria celat,
Sera tamen tacitis Poena venit pedibus.
Parcite, caelestes: aequum est inpune licere
Numina formosis laedere vestra semel.
Luca petens habili tauros adiungit aratro
Et durum terrae rusticus urget opus,

Lucra petituras freta per parentia ventis
 Ducunt instabiles sidera certa rates:
 Muneribus meus est captus puer, at deus illa
 In cunerem et liquidas munera vertat aquas.
 Iam mihi persolvat poenas, pulvisque decorem
 Detrahet et ventis horrida facta coma;
 Uretur facies, urentur sole capilli,
 Deteret invalidos et via longa pedes.
 Admonui quotiens 'auro ne pollue formam:
 Saepe solent auro multa subesse mala.
 Divitiis captus si quis violavit amorem,
 Asperaque est illi difficilisque Venus.
 Ure meum potius flamma caput et pete ferro
 Corpus et intorto verberare terga seca.
 Nec tibi celandi spes sit peccare paranti:
 Est deus, occultos qui vetat esse dolos.
 Ipse deus tacito permisit lene ministro,
 Ederet ut multo libera verba mero;
 Ipse deus somno domitos emittere vocem
 Iussit et invitos facta tegenda loqui.'
 Haec ego dicebam: nunc me flevisse loquentem,
 Nunc pudet ad teneros procubuisse pedes.
 Tum mihi iurabas nullo te divitis auri
 Pondere, non gemmis, vendere velle fidem,
 Non tibi si pretium Campania terra daretur,
 Non tibi si, Bacchi cura, Falernus ager.
 Illis eriperes verbis mihi sidera caeli
 Lucere et puras fulminis esse vias.
 Quin etiam flebas: at non ego fallere doctus
 Tergebam umentes credulus usque genas.
 Quid faciam, nisi et ipse fores in amore puellae?
 Sed precor exemplo sit levis illa tuo.
 O quotiens, verbis ne quisquam conscius esset,
 Ipse comes multa lumina nocte tuli!
 Saepe insperanti venit tibi munere nostro
 Et latuit clausas post adoperta fores.
 Tum miser interii, stulte confisus amari:
 Nam poteram ad laqueos cautior esse tuos.
 Quin etiam adtonita laudes tibi mente canebam,
 Et me nunc nostri Pieridumque pudet.
 Illa velim rapida Volcanus carmina flamma

Torreat et liquida deleat amnis aqua.
Tu procul hinc absis, cui formam vendere cura est
Et pretium plena grande referre manu.
At te, qui puerum donis corrumpere es ausus,
Rideat adsiduis uxor inulta dolis,
Et cum furtivo iuvenem lassaverit usu,
Tecum interposita languida veste cubet.
Semper sint externa tuo vestigia lecto,
Et pateat cupidis semper aperta domus;
Nec lasciva soror dicatur plura bibisse
Pocula vel plures emeruisse viro s.
Illam saepe ferunt convivia ducere Baccho,
Dum rota Luciferi provocet orta diem.
Illa nulla queat melius consumere noctem
Aut operum varias disposuisse vices.
At tua perdidicit, nec tu, stultissime, sentis,
Cum tibi non solita corpus ab arte movet.
Tunc putas illam pro te disponere crines
Aut tenues denso pectere dente comas?
Ista haec persuadet facies, auroque lacertos
Vinciat et Tyrio prodeat apta sinu?
Non tibi, sed iuveni cuidam volt bella videri,
Devoeat pro quo remque domumque tuam.
Nec facit hoc vitio, sed corpora foeda podagra
Et senis amplexus culta puella fugit.
Huic tamen adcubuit noster puer: hunc ego credam
Cum trucibus venerem iungere posse feris.
Blanditiasne meas aliis tu vendere es ausus?
Tunc aliis demens oscula ferre mea?
Tum flebis, cum me vinctum puer alter habeat
Et geret in regno regna superba tuo.
At tua tum me poena iuuet, Venerique merenti
Fixa notet casus aurea palma meos:
'Hanc tibi fallaci resolutus amore Tibullus
Dedicat et grata sis, dea, mente rogat'.

X

Quis fuit, horrendos primus qui protulit enses?
Quam ferus et vere ferreus ille fuit!
Tum caedes hominum generi, tum proelia nata,
Tum brevior dirae mortis aperta via est.

An nihil ille miser meruit, nos ad mala nostra
Vertimus, in saevas quod dedit ille feras?
Divitis hoc vitium est auri, nec bella fuerunt,
Faginus adstabat cum scyphus ante dapes.
Non arces, non vallus erat, somnumque petebat
Securus sparsas dux gregis inter oves.
Tunc mihi vita foret, volgi nec tristia nossem
Arma nec audissem corde micante tubam;
Nunc ad bella trahor, et iam quis forsitan hostis
Haesura in nostro tela gerit latere.
Sed patrii servate Lares: aluistis et idem,
Cursarem vestros cum tener ante pedes.
Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos:
Sic veteris sedes incoluistis avi.
Tum melius tenere fidem, cum paupere cultu
Stabat in exigua ligneus aede deus.
Hic placatus erat, seu quis libaverat uva,
Seu dederat sanctae spicea sarta comae,
Atque aliquis voti compos liba ipse ferebat
Postque comes purum filia parva favum.
At nobis aerata, Lares, depellite tela,

* * *

Hostiaque e plena rustica porcus hara.
Hanc pura cum veste sequar myrtoque canistra
Vincta geram, myrto vinctus et ipse caput.
Sic placeam vobis: alius sit fortis in armis
Sternat et adversos Marte favente duces,
Ut mihi potanti possit sua dicere facta
Miles et in mensa pingere castra mero.
Quis furor est atram bellis accersere mortem?
Inminet et tacito clam venit illa pede.
Non seges est infra, non vinea culta, sed audax
Cerberus et Stygiae navita turpis aquae;
Illic percussisque genis ustoque capillo
Errat ad obscuros pallida turba lacus.
Quam potius laudandus hic est, quem prole parata
Occupat in parva pigra senecta casa.
Ipsae suas sectatur oves, at filius agnos,
Et calidam fesso comparat uxor aquam.
Sic ego sim, liceatque caput candescere canis,
Temporis et prisci facta referre senem.

Interea pax arva colat. pax candida primum
Duxit araturos sub iuga curva boves,
Pax aluit vites et sucos condidit uvae,
Funderet ut nato testa paterna merum,
Pace bidens vomerque nitent—at tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs—
Rusticus e lucoque vehit, male sobrius ipse,
Uxorem plaustro progeniemque domum.
Sed Veneris tum bella calent, scissosque capillos
Femina perfractas conqueriturque fores.
Flet teneras subtusa genas, sed victor et ipse
Flet sibi dementes tam valuisse manus.
At lascivus Amor rixae mala verba ministrat,
Inter et iratum lentus utrumque sedet.
A, lapis est ferrumque, suam quicumque puellam
Verberat: e caelo deripit ille deos.
Sit satis e membris tenuem rescindere vestem,
Sit satis ornatus dissoluisse comae,
Sit lacrimas movisse satis: quater ille beatus,
Quo tenera irato flere puella potest.
Sed manibus qui saevus erit, scutumque sudemque
Is gerat et miti sit procul a Venere.
At nobis, Pax alma, veni spicamque teneto,
Perfluat et pomis candidus ante sinus.

LIBER SECVNDVS

I

Quisquis adest, faueat: fruges lustramus et agros,
ritus ut a prisco traditus extat auo.
Bacche, ueni, dulcisque tuis e cornibus uua
pendeat, et spicis tempora cinge, Ceres.
luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
et graue suspensio uomere cesset opus.
soluite uincla iugis: nunc ad praesepia debent
plena coronato stare boues capite.
omnia sint operata deo: non audeat ulla
lanificam pensis imposuisse manum.
uos quoque abesse procul iubeo, discedat ab aris,
cui tulit hesterna gaudia nocte Venus.
casta placent superis: pura cum ueste uenite
et manibus puris sumite fontis aquam.
cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras
uinctaque post olea candida turba comas.
di patrii, purgarnus agros, purgamus agrestes:
uos mala de nostris pellite limitibus,
neu seges eludat messem fallacibus herbis,
neu timeat celeres tardior agna lupos.
tunc nitidus plenis confisus rusticus agris
ingeret ardenti grandia ligna foco,
turbaque uernarum, saturi bona signa coloni,
ludet et ex uirgis extruet ante casas.
euentura precor: uiden ut felicibus extis
significet placidos nuntia fibra deos?
nunc mihi fumosos ueteris proferte Falernos
consulis et Chio soluite uincla cado.

uina diem celebrent: non festa luce madere
est rubor, errantes et male ferre pedes.
sed 'bene Messallam' sua quisque ad pocula dicat,
nomen et absentis singula uerba sonent.
gentis Aquitanae celebrer Messalla triumphis
et magna intonsis gloria uictor auis,
huc ades aspiraue mihi, dum carmine nostro
redditur agricolis gratia caelitibus.
rura cano rurisque deos. his uita magistris
desueuit querna pellere glande famem:
illi compositis primum docuere tigillis
exiguam uiridi fronde operire domum:
illi etiam tauros primi docuisse feruntur
seruitium et plaustro supposuisse rotam.
tum uictus abiere feri, tum consita pomus,
tum bibit inriguas fertilis hortus aquas,
aurea tum pressos pedibus dedit uua liquores
mixtaque securo est sobria lympham mero.
rura ferunt messes, calidi cum sideris aestu
deponit flauas annua terra comas.
rure leuis uerno flores apis ingerit alueo,
compleat ut dulci sedula melle fauos.
agricola adsiduo primum satiat aratro
cantauit certo rustica uerba pede
et satur arenti primum est modulatus auena
carmen, ut ornatos diceret ante deos,
agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti
primus inexperta duxit ab arte choros.
huic datus a pleno memorabile munus ouili
dux pecoris curtas auxerat hircus opes.
rure puer uerno primum de flore coronam
fecit et antiquis imposuit Laribus.
rure etiam teneris curam exhibitura puellis
molle gerit tergo lucida uellus ouis.
hinc et femineus labor est, hinc pensa colusque,
fusus et adposito pollice uersat opus:
atque aliqua adsiduae tatrix operata mineruae
cantat, et a pulso tela sonat latere.
ipse quoque inter agros interque armenta Cupido
natus et indomitas dicitur inter equas.
illic indocto primum se exercuit arcu:

ei mihi, quam doctas nunc habet ille manus!
 nec pecudes, uelut ante, petit: fixisse puellas
 gestit et audaces perdomuisse uiros.
 hic iuueni detraxit opes, hic dicere iussit
 limen ad iratae uerba pudenda senem:
 hoc duce custodes furtim transgressa iacentes
 ad iuuenem tenebris sola puella uenit
 et pedibus praetemptat iter suspensa timore,
 explorat caecas cui manus ante uias.
 a miseri, quos hic grauius deus urget! at ille
 felix, cui placidus leniter adflat Amor.
 sancte, ueni dapibus festis, sed pone sagittas
 et procul ardentem hinc precor abde faces.
 uos celebrem cantate deum pecorique uocate
 uoce: palam pecori, clam sibi quisque uocet.
 aut etiam sibi quisque palam: nam rura iocosa
 obstrepit et Phrygio tibia curua sono.
 ludite: iam Nox iungit equos, currumque sequuntur
 matris lasciuo sidera fulua choro,
 postque uenit tacitus furuis circumdatus alis
 Somnus et incerto Somnia nigra pede.

II

Dicamus bona uerba: uenit Natalis ad aras:
 quisquis ades, lingua, uir mulierque, faue.
 urantur pia tura focis, urantur odores
 quos tener e terra diuine mittit Arabs.
 ipse suos Clenius adsit uisurus honores,
 cui decorent sanctas mollia sarta comas.
 illius puro destillent tempora nardo,
 atque satur libo sit madeatque mero,
 adnuat et, Cornute, tibi, quodcumque rogabis.
 en age (quid cessas? adnuat ille) roga.
 auguror, uxoris fidos optabis amores:
 iam reor hoc ipsos edidicisse deos.
 nec tibi malueris, totum quaecumque per orbem
 fortis arat ualido rusticus arua boue,
 nec tibi, gemmarum quidquid felicibus Indis
 nascitur, Eoi qua maris unda rubet.
 uota cadunt: utinam strepitantibus aduolet alis
 flauaque coniugio uincula portet Amor,

uincula quae maneant semper dum tarda senectus
inducat rugas inficiatque comas.
haec ueniat, Natalis, auis prolemque ministret,
ludat et ante tuos turba nouella pedes.

III

Rura meam, Cornute, tenent uillaeque puellam:
ferreus est, heu heu, quisquis in urbe manet.
ipsa Venus latos iam nunc migravit in agros,
uerbaque aratoris rustica discit Amor.
o ego, cum aspicerem dominam, quam fortiter illic
uersarem ualido pingue bidente solum
agricolaeque modo curuum sectarer aratrum,
dum subigunt steriles arua serenda boues!
nec quererer quod sol graciles exureret artus,
laederet et teneras pussula rupta manus.
pauit et Admeti tauros formosus Apollo,
nec cithara intonsae profueruntue comae,
nec potuit curas sanare salubribus herbis:
quidquid erat medicae uicerat artis amor.
ipse deus solitus stabulis expellere uaccas
.....
et miscere nouo docuisse coagula lacte,
lacteus et mixtis obriguisset liquor.
tunc fiscella leui detexta est uimine iunci,
raaque per nexus est uia facta sero.
o quotiens illo uitulum gestante per agros
dicitur occurrens erubuisse soror!
o quotiens ausae, caneret dum ualle sub alta,
rumpere mugitu carmina docta boues!
saepe duces trepidis petiere oracula rebus,
uenit et a templis inrita turba domum:
saepe horrere sacros doluit Latona capillos,
quos admirata est ipsa nouerca prius.
quisquis inornatumque caput crinesque solutos
aspiceret, Phoebi quaereret ille comam.
Delos ubi nunc, Phoebe, tua est, ubi Delphica Pytho?
nempe Amor in parua te iubet esse casa.
felices olim, Veneri cum fertur aperte
seruire aeternos non pudeisse deos.
fabula nunc ille est: sed cui sua cura puella est,

fabula sit mauult quam sine amore deus.
at tu, quisquis is es, cui tristi fronte Cupido
imperat ut nostra sint tua castra domo

.....
ferrea non uerem sed praedam saecula laudant:
praeda tamen multis est operata malis.

praeda feras acies cinxit discordibus armis:
hinc cruor, hinc caedes mors propiorque uenit.

praeda uago iussit geminare pericula ponto,
bellica cum dubiis rostra dedit ratibus.

praedator cupit immensos obsidere campos,
ut multa innumera iugera pascat oue:

cui lapis externus curae est, urbisque tumultu
portatur ualidis mille columna iugis,

claudit et indomitum moles mare, lentus ut intra
neglegat hibernas piscis adesse minas.

at mihi laeta trahant Samiae conuiuia testae
fictaque Cumana lubrica terra rota.

heu heu diuitibus uideo gaudere puellas:
iam ueniant praedae, si Venus optat opes:

ut mea luxuria Nemesis fluat utque per urbem
incedat donis conspicienda meis.

illa gerat uestes tenues, quas femina Coa
texuit, auratas disposuitque uias:

illi sint comites fuscii, quos India torret
Solis et admotis inficit ignis equis:

illi selectos certent praebere colores
Africa puniceum purpureumque Tyros.

nota loquor: regnum ipse tenet, quem saepe coegit
barbara gypsatos ferre catasta pedes.

at tibi, dura seges, Nemesim quae abducis ab urbe,
persoluat nulla semina Terra fide.

et tu, Bacche tener, iucundae consitor uuae,
tu quoque deuotos, Bacche, relinque lacus.

haud impune licet formosas tristibus agris
abdere: non tanti sunt tua musta, pater.

o ualeant fruges, ne sint modo rure puellae:
glans alat et prisco more bibantur aquae.

glans aluit ueteres, et passim semper amarunt:
quid nocuit sulcos non habuisse satos?

tunc, quibus aspirabat Amor, praebat aperte

mitis in umbrosa gaudia ualle Venus.
nullus erat custos, nulla exclusura dolentes
ianua: si fas est, mos precor ille redi.
.....
horrida uillosa corpora ueste tegant.
nunc si clausa mea est, si copia rara uidendi,
heu miserum, laxam quid iuuat esse togam?
ducite: ad imperium dominae sulcabimus agros:
non ego me uinclis uerberibusque nego.

IV

Hic mihi seruitium uideo dominamque paratam:
iam mihi, libertas illa paterna, uale.
seruitium sed triste datur, teneorque catenis,
et numquam misero uincla remittit Amor,
et seu quid merui seu nil peccauimus, urit.
u ror, io, remoue, saeua puella, faces.
o ego ne possim tales sentire dolores,
quam mallet in gelidis montibus esse lapis,
stare uel insanis cautes obnoxia uentis,
naufraga quam uasti tunderet unda maris!
nunc et amara dies et noctis amarior umbra est:
omnia nam tristi tempora felle madent.
nec prosunt elegi nec carminis auctor Apollo:
illa caua pretium flagitat usque manu.
ite procul, Musae, si non prodestis amanti:
non ego uos, ut sint bella canenda, colo,
nec refero Solisque uias et qualis, ubi orbem
compleuit, uersis Luna recurrit equis.
ad dominam faciles aditus per carmina quaero:
ite procul, Musae, si nihil ista ualent.
at mihi per caedem et facinus sunt dona paranda,
ne iaceam clausam flebilis ante domum:
aut rapiam suspensa sacris insignia fanis:
sed Venus ante alios est uiolanda mihi.
illa malum facinus suadet dominamque rapacem
dat mihi: sacrilegas sentiat illa manus.
o pereat quicumque legit uiridesque smaragdus
et niueam Tyrio murice tingit ouem.
addit auaritiae causas et Coa puellis
uestis et e Rubro lucida concha mari.

haec fecere malas: hinc clauim ianua sensit
et coepit custos liminis esse canis.
sed pretium si grande feras, custodia uicta est
nec prohibent claues et canis ipse tacet.
heu quicumque dedit fomlam caelestis auarae,
quale bonum multis attulit ille malis!
hinc fletus rixaeque sonant, haec denique causa
fecit ut infamis nunc deus erret Amor.
at tibi, quae pretio uictos excludis amantes,
eripiant partas uentus et ignis opes:
quin tua tunc iuuenes spectent incendia laeti,
nec quisquam flammae sedulus addat aquam.
seu ueniet tibi mors, nec erit qui lugeat ullus
nec qui det maestas munus in exsequias.
at bona quae nec auara fuit, centum licet annos
uixerit, ardentem flebitur ante rogam:
atque aliquis senior ueteres ueneratus amores
annua constructo sarta dabit tumulo
et 'bene' discedens dicet 'placideque quiescas,
terraque securae sit super ossa leuis.'
uera quidem moneo, sed prosunt quid mihi uera?
illius est nobis lege colendus amor.
quin etiam sedes iubeat si uendere auitas,
ite sub imperium sub titulumque, Lares.
quidquid habet Circe, quidquid Medea ueneni,
quidquid et herbarum Thessala terra gerit,
et quod, ubi indomitis gregibus Venus adflat amores,
hippomanes cupidae stillat ab inguine equae,
si modo me placido uideat Nemesis mea uultu,
mille alias herbas misceat illa, bibam.

V

Phoebe, faue: nouus ingreditur tua templa sacerdos:
huc age cum cithara carminibusque ueni.
nunc te uocales impellere pollice chordas,
nunc precor ad laudes flectere uerba meas.
ipse triumphali deuinctus tempora lauro,
dum cumulant aras, ad tua sacra ueni.
sed nitidus pulcherque ueni: nunc indue uestem
sepositam, longas nunc bene pecte comas,
qualem te memorant Saturno rege fugato

uictori laudes concinuisse Ioui.
tu procul euentura uides, tibi deditus augur
scit bene quid fati prouida cantet auis;
tuque regis sortes, per te praesentit haruspex,
lubrica signauit cum deus exta notis;
te duce Romanos numquam frustrata Sibylla,
abdita quae senis fata canit pedibus.
Phoebe, sacras Messalinum sine tangere chartas
uatis, et ipse precor quid canat illa doce.
haec dedit Aeneae sortes, postquam ille parentem
dicitur et raptos sustinuisse Lares
nec fore credebat Romam, cum maestus ab alto
Ilion ardentem respiceretque deos.
(Romulus aeternae nondum formauerat urbis
moenia, consorti non habitanda Remo;
sed tunc pascebant herbosa Palatia uaccae
et stabant humiles in Iouis arce casae.
lacte madens illic suberat Pan ilicis umbrae
et facta agresti lignea falce Pales,
pendebatque uagi pastoris in arbore uotum,
garrula siluestri fistula sacra deo,
fistula cui semper decrescit harundinis ordo:
nam calamus cera iungitur usque minor.
at qua Velabri regio patet, ire solebat
exiguus pulsa per uada linter aqua.
illa saepe gregis diti placitura magistro
ad iuuenem festa est uecta puella die,
cum qua fecundi redierunt munera ruris,
caseus et niueae candidus agnus ouis.)
'Impiger Aenea, uolitantis frater Amoris,
Troica qui profugis sacra uehis ratibus,
iam tibi Laurentes adsignat Iuppiter agros,
iam uocat errantes hospita terra Lares.
illic sanctus eris cum te ueneranda Numici
unda deum caelo miserit indigetem.
ecce super fessas uolitat Victoria puppes;
tandem ad Troianos diua superba uenit.
ecce mihi lucent Rutulis incendia castris:
iam tibi praedico, barbare Turne, necem.
ante oculos Laurens castrum murusque Lauini est
Albaque ab Ascanio condita Longa duce.

te quoque iam uideo, Marti placitura sacerdos
     Ilia, Vestales deseruisse focos,
 concubitusque tuos furtim uittasque iacentes
     et cupidi ad ripas arma relicta dei.
 carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas
     dum licet: hic magnae iam locus urbis erit.
 Roma, tuum nomen terris fatale regendis,
     qua sua de caelo prospicit arua Ceres,
 quaque patent ortus et qua fluitantibus undis
     Solis anhelantes abluit amnis equos.
 Troia quidem tunc se mirabitur et sibi dicet
     uos bene tam longa consuluisse uia.
 uera cano: sic usque sacras innoxia laurus
     uescar, et aeternum sit mihi uirginitas.
 haec cecinit uates et te sibi, Phoebe, uocauit,
     iactauit fusas et caput ante comas.—
 quidquid Amalthea, quidquid Marpesia dixit
     Herophile, Phyto Graia quod admonuit,
 quaeque Aniena sacras Tiburs per flumina sortes
     portarat sicco pertuleratque sinu—
 haec fore dixerunt belli mala signa cometen,
     multus ut in terras deplueretque lapis.
 atque tubas atque arma ferunt strepitantia caelo
     audita et lucos praecinuisse fugam:
 ipsum etiam Solem defectum lumine uidit
     iungere pallentes nubilus annus equos:
 et simulacra deum lacrimas fudisse tepentes
     fataque uocales praemonuisse boues.
 haec fuerant olim: sed tu iam mitis, Apollo,
     prodigia indomitis merge sub aequoribus,
 et succensa sacris crepitet bene laurea flammis,
     omine quo felix et sacer annus erit.
 laurus ubi bona signa dedit, gaudete coloni;
     distendet spicis horrea plena Ceres,
 oblitus et musto feriet pede rusticus uuas,
     dolia dum magni deficientque lacus:
 ac madidus baccho sua festa Palilia pastor
     concinet: a stabulis tunc procul este lupi.
 ille leuis stipulae sollemnis potus acruos
     accendet, flammam transilietque sacras.
 et fetus matrona dabit, natusque parenti

oscula comprehensis auribus eripiet,
nec taedebit auum paruo aduigilare nepoti
balbaque cum puero dicere uerba senem.
tunc operata deo pubes discumbet in herba,
arboris antiquae qua leuis umbra cadit,
aut e ueste sua tendent umbracula sertis
uincta, coronatus stabit et ipse calix.
at sibi quisque dapes et festas extruet alte
caespitibus mensas caespitibusque torum.
ingeret hic potus iuuenis maledicta puellae,
postmodo quae uotis inrita facta uelit:
nam ferus ille suae plorabit sobrius idem
et se iurabit mente fuisse mala.
pace tua pereant arcus pereantque sagittae,
Phoebe, modo in terris erret inermis Amor.
ars bona: sed postquam sumpsit sibi tela Cupido,
heu heu quam multis ars dedit ista malum!
et mihi praecipue, iaceo cum saucius annum
et (faueo morbo cum iuuat ipse dolor)
usque cano Nemesim, sine qua uersus mihi nullus
uerba potest iustos aut reperire pedes.
at tu, nam diuum seruat tutela poetas,
praemoneo, uati parce, puella, sacro,
ut Messalinum celebrem, cum praemia belli
ante suos currus oppida uicta feret,
ipse gerens laurus: lauro deuinctus agresti
miles 'io' magna uoce 'triumphe' canet.
tunc Messalla meus pia det spectacula turbae
et plaudat curru praetereunte pater.
adnue: sic tibi sint intonsi, Phoebe, capilli,
sic tua perpetuo sit tibi casta soror.

VI

Castra Macer sequitur: tenero quid fiet Amori?
sit comes et collo fortiter arma gerat?
et seu longa uirum terrae uia seu uaga ducent
aequora, cum telis ad latus ire uolet?
ure, puer, quaeso, tua qui ferus otia liquit,
atque iterum erronem sub tua signa uoca.
quod si militibus parces, erit hic quoque miles,
ipse leuem galea qui sibi portet aquam.

castra peto, ualeatque Venus ualeantque puellae:
et mihi sunt uires et mihi laeta tuba est.
magna loquor, sed magnifice mihi magna locuto
excutiunt clausae fortia uerba fores.
iuravi quotiens rediturum ad limina numquam!
cum bene iuravi, pes tamen ipse redit.
acer Amor, fractas utinam tua tela sagittas,
si licet, extinctas aspiciamque faces!
tu miserum torques, tu me mihi dira precari
cogis et insana mente nefanda loqui.
iam mala finissem leto, sed credula uitam
spes fouet et fore cras semper ait melius.
spes alit agricolas, spes sulcis credit aratis
semina quae magno faenore reddat ager:
haec laqueo uolucres, haec captat harundine pisces,
cum tenues hamos abdidit ante cibus:
spes etiam ualida solatur compede uinctum:
crura sonant ferro, sed canit inter opus:
spes facilem Nemesim spondet mihi, sed negat illa.
ei mihi, ne uincas, dura puella, deam.
parce, per immatura tuae precor ossa sororis:
sic bene sub tenera parua quiescat humo.
illa mihi sancta est, illius dona sepulcro
et madefacta meis sarta feram lacrimis,
illius ad tumulum fugiam supplexque sedebo
et mea cum muto fata querar cinere.
non feret usque suum te propter flere clientem:
illius ut uerbis, sis mihi lenta ueto,
ne tibi neglecti mittant mala somnia manes,
maestaque sopitae stet soror ante torum,
qualis ab excelsa praeceps delapsa fenestra
uenit ad infernos sanguinolenta lacus.
desino, ne dominae luctus renouentur acerbi:
non ego sum tanti, ploret ut illa semel.
nec lacrimis oculos digna est foedare loquaces:
lena nocet nobis, ipsa puella bona est.
lena necat miserum Phryne furtimque tabellas
oculto portans itque reditque sinu:
saepe, ego cum dominae dulces a limine duro
agnosco uoces, haec negat esse domi:
saepe, ubi nox mihi promissa est, languere puellam

nuntiat aut aliquas extimuisse minas.
tunc morior curis, tunc mens mihi perdita fingit,
quisue meam teneat, quot teneatue modis:
tunc tibi, lena, precor diras: satis anxia uiuas,
mouerit e uotis pars quotacumque deos.

LIBER TERTIVS LYGDAMI ALIORVMQVE ELEGIAE

I

Martis Romani festae uenere kalendae
- exoriens nostris hic fuit annus auis -
et uaga nunc certa discurrunt undique pompa
perque uias urbis munera perque domos.
Dicite, Pierides, quonam donetur honore
seu mea, seu fallor, cara Neaera tamen.
Carmine formosae, pretio capiuntur auare:
gaudeat, ut digna est, uersibus illa meis.
Lutea sed niueum inuoluat membrana libellum,
pumex et canas tondeat ante comas,
summaque praetexat tenuis fastigia chartae
indicet ut nomen littera facta tuum,
atque inter geminas pingantur cornua frontes:
sic etenim comptum mittere oportet opus.
Per uos, auctores huius mihi carminis, oro
Castaliamque umbram Pieriosque lacus,
ite domum cultumque illi donate libellum,
sicut erit: nullus defluat inde color.
Illa mihi referet, si nostri mutua cura est,
an minor, an toto pectore deciderim.
Sed primum meritam larga donate salute
atque haec submisso dicite uerba sono:
“Haec tibi uir quondam, nunc frater, casta Neaera,
mittit et accipias munera parua rogat,
teque suis iurat caram magis esse medullis,
siue sibi coniunx siue futura soror;
sed potius coniunx: huius spem nominis illi
auferet extincto pallida Ditis aqua.”

II

Qui primus caram iuueni carumque puellae
eripuit iuuenem, ferreus ille fuit;
durus et ille fuit, qui tantum ferre dolorem,
uiuere et erepta coniuge qui potuit.
Non ego firmus in hoc, non haec patientia nostro
ingenio: frangit fortia corda dolor;
nec mihi uera loqui pudor est uitaeque fateri,
tot mala perpressae, taedia nata meae.
Ergo cum tenuem fuero mutatus in umbram
candidaque ossa supra nigra fauilla teget,
ante meum ueniat longos incompta capillos
et flet ante meum maesta Neaera rogam;
sed ueniat carae matris comitata dolore:
maereat haec genero, maereat illa uiro.
Praefatae ante meos manes animamque precatae
perfusaeque pias ante liquore manus,
pars quae sola mei superabit corporis, ossa
incinctae nigra candida ueste legent
et primum annoso spargent collecta lyaeo,
mox etiam niueo lacte parent,
post haec carbaseis umorem tollere uelis
atque in marmorea ponere sicca domo.
Illic quas mittit diues Panchaia merces
Eoique Arabes, diues et Assyria,
et nostri memores lacrimae fundantur eodem:
sic ego componi uersus in ossa uelim.
Sed tristem mortis demonstret littera causam
atque haec in celebri carmina fronte notet:
LIGDAMVS HIC SITVS EST: DOLOR HVIC ET CVRA NEAERAE,
CONIVGIS EREPTAE, CAVSA PERIRE FVIT

III

Quid prodest caelum uotis implesse, Neaera,
blandaue cum multa tura dedisse prece,
non ut marmorei prodirem e limine tecti,
insignis clara conspicuusque domo,
aut ut multa mei renouarent iugera tauri
et magnas messes terra benigna daret,
sed tecum ut longae sociarem gaudia uitae
inque tuo caderet nostra senecta sinu,

tum cum permenso defunctus tempore lucis
nudus Lethaea cogerer ire rate?
Nam graue quid prodest pondus mihi diuitis auri,
aruaque si findant pinguia mille boues?
Quidue domus prodest Phrygiis innixa columnis,
Taenare siue tuis, siue Caryste tuis,
et nemora in domibus sacros imitantia lucos
aurataeque trabes marmoreumque solum?
Quidue in Erythraeo legitur quae litore concha
tinctaque Sidonio murice lana iuuat,
et quae praeterea populus miratur? In illis
inuidia est: falso plurima uulgus amat.
Non opibus mentes hominum curaeque leuantur
nec Fortuna sua tempora lege regit.
Sit mihi paupertas tecum iucunda, Neaera:
at sine te regum munera nulla uolo.
O niueam quae te poterit mihi reddere lucem!
O mihi felicem terque quaterque diem!
At si, pro dulci reditu quaecumque uouentur,
audiat auersa non meus aure deus,
nec me regna iuuant nec Lydius aurifer amnis
nec quas terrarum sustinet orbis opes.
Haec alii cupiant; liceat mihi paupere cultu
seculo cara coniuge posse frui.
Adsis et timidis faueas, Saturnia, uotis,
et faueas concha, Cypria, uecta tua.
Aut si fata negant reditum tristesque sorores,
stamina quae ducunt quaeque futura neunt,
me uocet in uastos amnes nigramque paludem
diues in ignaua luridus Orcus aqua.

IV

Di meliora ferant, nec sint mihi somnia uera,
quae tulit hesterna pessima nocte quies.
Ite procul uani falsique auertite uisus,
desinite in nobis quaerere uelle fidem.
Diui uera monent, uenturae nuntia sortis
uera monent Tuscis exta probata uiris;
somnia fallaci ludunt temeraria nocte
et pauidas mentes falsa timere iubent;
et natum in curas hominum genus omina noctis

farre pio placant et saliente sale!
Et tamen, utcumque est, siue illi uera moneri,
mendaci somno credere siue uolent,
efficiat uanos noctis Lucina timores
et frustra inmeritum pertimuisse uelit,
si mea nec turpi mens est obnoxia facto
nec laesit magnos impia lingua deos.
Iam Nox aetherium nigris emensa quadrigis
mundum cacruleo lauerat amne rotas,
nec me sopierat menti deus utilis aegrae:
Somnus sollicitas deficit ante domos.
Tandem, cum summo Phoebus prospexit ab ortu,
pressit languentis lumina sera quies.
Hic iuuenis casta redimitus tempora lauro
est uisus nostra ponere sede pedem.
Non illo quicquam formosius ulla priorum
aetas, heroum nec tulit ulla domus.
Intonsi crines longa ceruice fluebant,
stillabat Syrio myrtea rore coma.
Candor erat qualem praefert Latonia Luna,
et color in niueo corpore purpureus,
ut iuueni primum uirgo deducta marito
inficitur teneras ore rubente genas,
et cum contextunt amarantis alba puellae
lilia et autumnno candida mala rubent.
Ima uidebatur talis inludere palla:
namque haec in nitido corpore uestis erat.
Artis opus rarae, fulgens testudine et auro
pendebat laeua garrula parte lyra.
Hanc primum ueniens plectro modulatus eburno
felices cantus ore sonante dedit;
sed postquam fuerant digiti cum uoce locuti,
edidit haec dulci tristia uerba modo:
“Salue, cura deum: casto nam rite poetae
Phoebusque et Bacchus Pieridesque fauent;
sed proles Semelae Bacchus doctaeque sorores
dicere non norunt quid ferat hora sequens;
at mihi fatorum leges aeuisque futuri
euentura pater posse uidere dedit;
quare ego quae dico non fallax accipe uates
quodque deus uero Cynthus ore feram.

Tantum cara tibi quantum nec filia matri,
 quantum nec cupido bella puella uiro,
 pro qua sollicitas caelestia numina uotis,
 quae tibi securos non sinit ire dies
 et, cum te fusco Somnus uelauit amictu,
 uanum nocturnis fallit imaginibus,
 carminibus celebrata tuis formosa Neaera
 alterius mauult esse puella uiri,
 diuersasque suas agitat mens impia curas,
 nec gaudet casta nupta Neaera domo.
 A crudele genus nec fidum femina nomen!
 A pereat, didicit fallere si qua uirum!
 Sed flecti poterit: mens est mutabilis illis;
 tu modo cum multa bracchia tende fide.
 Saeuus Amor docuit ualidos temptare labores,
 saeuus Amor docuit uerbera posse pati.
 Me quondam Admeti niueas pauisse iuuenas
 non est in uanum fabula ficta iocum;
 tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora
 nec similes chordis reddere uoce sonos,
 sed perlucenti cantum meditabar auena
 ille ego Latonae filius atque Iouis.
 Nescis quid sit amor, iuuenis, si ferre recusas
 immitem dominam coniugiumque ferum.
 Ergo ne dubita blandas adhibere querellas:
 uincuntur molli pectora dura prece.
 Quod si uera canunt sacris oracula templis,
 haec illi nostro nomine dicta refer:
 hoc tibi conigium promittit Delius ipse;
 felix hoc, alium desine uelle uirum.”
 Dixit, et ignauus defluxit corpore somnus.
 A ego ne possim tanta uidere mala!
 Nec tibi crediderim uotis contraria uota
 nec tantum crimen pectore inesse tuo:
 nam te nec uasti genuerunt aequora ponti
 nec flammam uoluens ore Chimaera fero
 nec canis anguinea redimitus terga caterua,
 cui tres sunt linguae tergeminumque caput,
 Scyllaque uirginem canibus succincta figuram,
 nec te conceptam saeua leaena tulit,
 barbara nec Scythiae tellus horrendaue Syrtis,

sed culta et duris non habitanda domus
et longe ante alias omnes mitissima mater
isque pater quo non alter amabilior.
Haec deus in melius crudelia somnia uertat
et iubeat tepidos inrita ferre Notos.

V

Vos tenet, Etruscis manat quae fontibus unda,
unda sub aestiuum non adeunda Canem,
nunc autem sacris Baiarum proxima lymphis,
cum se purpureo uere remittit humus.
At mihi Persephone nigram denuntiat horam:
immerito iuueni parce nocere, dea.
Non ego temptauit nulli temeranda uirorum
audax laudandae sacra docere deae,
nec mea mortiferis infecit pocula sucis
dextera nec cuiquam trita uenena dedit,
nec nos sacrilegos templis admouimus ignes,
nec cor sollicitant facta nefanda meum,
nec nos insane meditantes iurgia mentis
impia in aduersos soluimus ora deos.
Et nondum cani nigros laesere capillos,
nec uenit tardo curua senecta pede:
natalem primo nostrum uidere parentes,
cum cecidit fato consul uterque pari.
Quid fraudare iuuat uitem crescentibus uuis
et modo nata mala uellere poma manu?
Parcite, pallentes undas quicumque tenetis
duraque sortiti tertia regna dei.
Elysios olim liceat cognoscere campos
Lethaeamque ratem Cimmeriosque lacus,
cum mea rugosa pallebunt ora senecta
et referam pueris tempora prisca senex.
Atque utinam uano nequiquam terrear aestu!
Languent ter quinos sed mea membra dies.
At uobis Tuscae celebrantur numina lymphae
et facilis lenta pellitur unda manu.
Viuite felices, memores et uiuite nostri,
siue erimus seu nos fata fuisse uelint.
Interea nigras pecudes promittite Diti
et niuei lactis pocula mixta mero.

VI

Candide Liber, ades - sic sit tibi mystica uitis
semper, sic hedera tempora uincta feras -
aufer et, ipse, meum, pariter medicande, dolorem:
saepe tuo cecidit munere uictus amor.
Care puer, madeant generoso pocula baccho,
et nobis prona funde Falerna manu.
Ite procul durum curae genus, ite labores;
fulserit hic niueis Delius alitibus.
Vos modo proposito dulces faueatis amici,
neue neget quisquam me duce se comitem,
aut si quis uini certamen mite recusat,
fallat eum tecto cara puella dolo.
Ille facit dites animos deus, ille ferocem
contundit et dominae misit in arbitrium,
Armenias tigres et fuluas ille leaenas
uicit et indomitis mollia corda dedit.
Haec Amor et maiora ualet; sed poscite Bacchi
munera: quem uestrum pocula sicca iuuant?
Conuenit ex aequo nec toruus Liber in illis
qui se quique una uina iocosa colunt,
nunc uenit iratus nimium nimiumque seueris:
qui timet irati numina magna, bibat.
Quales his poenas qualis quantusque minetur,
Cadmeae matris praeda cruenta docet.
Sed procul a nobis hic sit timor, illaque, si qua est,
quid ualeat laesi sentiat ira dei.
Quid precor a demens? Venti temeraria uota,
ariae et nubes diripienda ferant.
Quamuis nulla mei superest tibi cura, Neaera,
sis felix et sint candida fata tua.
At nos securae reddamus tempora mensae:
uenit post multos una serena dies.
Ei mihi, difficile est imitari gaudia falsa,
difficile est tristi fingere mente iocum,
nec bene mendaci risus componitur ore,
nec bene sollicitis ebria uerba sonant.
Quid queror infelix? Turpes discedite curae:
odit Lanaeus tristia uerba pater.
Gnosia, Theseae quondam periuria linguae
fleuisti ignoto sola relicta mari:

sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus
ingrati referens impia facta uiri.
Vos ego nunc moneo: felix, quicumque dolore
alterius disces posse cauere tuos.
Nec uos aut capiant pendentia bracchia collo
aut fallat blanda sordida lingua fide;
etsi perque suos fallax iurauit ocellos
    Iononemque suam perque suam Venerem,
nulla fides inerit: periuria ridet amantum
    Iuppiter et uentos inrita ferre iubet.
Ergo quid totiens fallacis uerba puellae
    conqueror? Ite a me, seria uerba, precor.
Quam uellem tecum longas requiescere noctes
    et tecum longos peruigilare dies,
perfida nec merito nobis inimica merenti,
    perfida, sed, quamuis perfida, cara tamen!
Naida Bacchus amat: cessas, o lente minister?
    Temperet annosum Marcia lymphæ merum.
Non ego, si fugit nostrae conuiuia mensae
    ignotum cupiens uana puella torum,
sollicitus repetam tota suspiria nocte.
    Tū, puer, i, liquidum fortius adde merum.
Iam dudum Syrio madefactus tempora nardo
    debueram sertis implicuisse comas.

VII

Panegyricus Messallae

Te, Messalla, canam, quamquam me cognita uirtus
terret; ut infirmae nequeant subsistere uires,
incipiam tamen, ac meritas si carmina laudes
deficiant, - humilis tantis sim conditor actis
nec tua praeter te chartis intexere quisquam
facta queat, dictis ut non maiora supersint, -
est nobis uoluisse satis; nec munera parua
respueris: etiam Phoebæ gratissima dona
Cres tulit, et cunctis Baccho iucundior hospes
Icarus, ut puro testantur sidera caelo
Erigoneque Canisque, neget ne longior aetas;
quin etiam Alcides, deus ascensus Olympum,
laeta Molorcheis posuit uestigia tectis,
paruaque caelestis placuit mica, nec illis

semper inaurato taurus cadit hostia cornu.
Hic quoque sit gratus paruus labor, ut tibi possim
inde alios alioque memor componere uersus.
Alter dicat opus magni mirabile mundi,
qualis in immenso desederit aere tellus,
qualis et in curuum pontus confluxerit orbem,
et uagus, e terris qua surgere nititur, aer,
huic et contextus passim fluat igneus aether,
pendentique super claudantur ut omnia caelo;
at quodcumque meae poterunt audere camenae,
seu tibi par poterunt seu, quod spes abnuit, ultra
siue minus (certeque canent minus), omne uouemus
hoc tibi, nec tanto careat mihi carmine charta.
Nam quamquam antiquae gentis superant tibi laudes,
non tua maiorum contenta est gloria fama
nec quaeris quid quaque index sub imagine dicat,
sed generis priscos contendis uincere honores,
quam tibi maiores maius decus ipse futuris:
at tua non titulus capiet sub nomine facta,
aeterno sed erunt tibi magna uolumina uersu,
conuenientque tuas cupidi componere laudes
undique quique canent uincto pede quique soluto;
quis potius, certamen erit: sim uictor in illis,
ut nostrum tantis inscribam nomen in actis.
Nam quis te maiora gerit castrisue forouae?
Nec tamen hic aut hic tibi laus maiorue minorue,
iusta pari premitur ueluti cum pondere libra,
prona nec hac plus parte sedet nec surgit ab illa,
qualis, inaequatum si quando onus urget utrimque,
instabilis natat alterno depressior orbe.
Nam seu diuersi fremat inconstantia uulgi,
non alius sedare queat; seu iudicis ira
sit placanda, tuis poterit mitescere uerbis.
Non Pylos aut Ithace tantos genuisse feruntur
Nestora uel paruae magnum decus urbis Vlixem,
uixerit ille senex quamuis, dum terna per orbem
saecula fertilibus Titan decurreret horis,
ille per ignotas audax errauerit urbes,
qua maris extremis tellus includitur undis:
nam Ciconumque manus aduersis reppulit armis,
nec ualuit lotos coeptos auertere cursus,

cessit et Aetnaeae Neptunius incola rupis
uicta Maroneo foedatus lumina baccho;
uexit et Aeolios placidum per Nerea uentos,
incultos adiit Laestrygonas Antiphatenque,
nobilis Artacie gelida quos inrigat unda;
solum nec doctae uerterunt pocula Circes,
quamuis illa foret Solis genus, apta uel herbis
aptaque uel cantu ueteres mutare figuras;
Cimmerion etiam obscuras accessit ad arces,
quis numquam candente dies apparuit ortu,
seu supra terras Phoebus seu curret infra;
uidit ut inferno Plutonis subdita regno
magna deum proles leuibus discurreret umbris,
praeteriitque cita Sirenum litora puppi;
illum inter geminae nantem confinia mortis
nec Scyllae saeuo conterruit impetus ore,
cum canibus rabidas inter fera serperet undas,
nec uiolenta suo consumpsit more Charybdis,
uel si sublimis fluctu consurgeret imo,
uel si interrupto nudaret gurgite pontum.
Non uiolata uagi sileantur pascua Solis,
non amor et fecunda Atlantidos arua Calypsus,
finis et erroris miseri Phaeacia tellus.
Atque haec seu nostras inter sunt cognita terras,
fabula siue nouum dedit his erroribus orbem,
sit labor illius, tua dum facundia maior.
Iam te non alius belli tenet aptius artes,
qua deceat tutam castris praeducere fossam,
qualiter aduersos hosti defigere ceruos,
quemue locum ducto melius sit claudere uallo,
fontis ubi dulces erumpat terra liquores,
ut facilisque tuis aditus sit et arduus hosti,
laudis ut adsiduo uigeat certamine miles,
quis tardamue sudem melius celeremue sagittam
iecerit aut lento perfregerit obuia pilo,
aut quis equum celeremue arto compescere freno
possit et effusas tardo permittere habenas
inque uicem modo directo contendere passu,
seu libeat, curuo breuius conuertere gyro,
quis parma, seu dextra uelit seu laeua, tueri,
siue hac siue illac ueniat grauis impetus hastae

amplior aut signata cita loca tangere funda.
Iam simul audacis uenient certamina Martis
aduersisque parent acies concurrere signis,
tum tibi non desit faciem componere pugnae,
seu sit opus quadratum acies consistat in agmen,
rectus ut aequatis decurrat frontibus ordo,
seu libeat duplicem seiunctim cernere martem,
dexter uti laeuum teneat dextrumque sinister
miles sitque duplex gemini uictoria casus.
At non per dubias errant mea carmina laudes:
nam bellis experta cano. Testis mihi uictae
fortis Iapydiae miles, testis quoque fallax
Pannonius, gelidas passim disiectus in Alpes,
testis Arupinis et pauper natus in aruis,
quem si quis uideat uetus ut non fregerit aetas,
terna minus Pyliae miretur saecula famae:
namque senex longae peragit dum tempora uitae,
centum fecundos Titan renouauerit annos,
ipse tamen uelox celerem super edere corpus
audet equum ualidisque sedet moderator habenis.
Te duce non alias conuersus terga Domator
libera Romanae subiecit colla catenae.
Nec tamen his contentus eris: maiora peractis
instant, compertum est ueracibus ut mihi signis,
quis Amythaonius nequeat certare Melampus.
Nam modo fulgentem Tyrio subtegmine uestem
indueras oriente die duce fertilis anni,
splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis
et fera discordes tenuerunt flamina uenti,
curua nec adsuetos egerunt flumina cursus,
quin rapidum placidis etiam mare constitit undis,
ulla nec aérias uolucris perlabitur auras
nec quadrupes densas depascitur aspera siluas,
quin largita tuis sunt muta silentia uotis.
Iuppiter ipse leui uectus per inania curru
adfuit et caelo uicinum liquit Olympum
intentaque tuis precibus se praebuit aure
cunctaque ueraci capite adnuuit: additus aris
laetior eluxit structos super ignis acruos.
Quin hortante deo magnis insistere rebus
incipi; non idem tibi sint aliisque triumphis:

non te uicino remorabitur obuia marte
Gallia nec latis audax Hispania terris
nec fera Theraeo tellus obsessa colono,
nec qua uel Nilus uel regia lympha Choaspes
profluit aut rapidus, Cyri dementia, Gyndes,
aret Araccacis aut unda Oroatia campis,
nec qua regna uago Tomyris finiuit Araxe,
impia nec saeuis celebrans conuiuia mensis
ultima uicinus Phoebos tenet arua Padaeus,
quaque Hebrus Tanaisque Getas rigat atque Magynos.
Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
nulla tibi aduersis regio sese offeret armis.
Te manet inuictus Romano marte Britannus
teque interiecto mundi pars altera sole.
Nam circumfuso consistit in aere tellus
et quinque in partes toto disponitur orbe.
Atque duae gelido uastantur frigore semper:
illic et densa tellus absconditur umbra,
et nulla incepto perlabitur unda liquore,
sed durata riget densam in glaciemque niuemque,
quippe ubi non umquam Titan super egerit ortus.
At media est Phoebi semper subiecta calori,
seu propior terris aestiuum fertur in orbem
seu celer hibernas properat decurrere luces;
non igitur presso tellus exurgit aratro,
nec frugem segetes praebent neque pabula terrae;
non illic colit arua deus, Bacchusue Ceresue,
nulla nec exustas habitant animalia partes.
Fertilis hanc inter posita est interque rigentes
nostraque et huic aduersa solo pars altera nostro,
quas similis utrimque tenens uicinia caeli
temperat, alter et alterius uires necat aer;
hinc placidus nobis per tempora uertitur annus,
hinc et colla iugo didicit submittere taurus
et lenta excelsos uitis conscendere ramos,
tondeturque seges maturos annua partus,
et ferro tellus, pontus confinditur aere,
quin etiam structis exsurgunt oppida muris.
Ergo ubi per claros ierint tua facta triumphos,
solus utroque idem diceris magnus in orbe.
Non ego sum satis ad tantae praeconia laudis,

ipse mihi non si praescribat carmina Phoebus.
Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus,
Valgius: aeterno propior non alter Homero.
Languida non noster peragit labor otia, quamuis
Fortuna, ut mos est illi, me aduersa fatiget.
Nam mihi, cum magnis opibus domus alta niteret,
cui fuerant flauī ditantes ordine sulci
horrea fecundas ad deficientia messis,
cuique pecus denso pascebant agmine colles,
et domino satis et nimium furique lupoque,
nunc desiderium superest: nam cura nouatur,
cum memor ante actos semper dolor aduonet annos.
Sed licet asperiora cadant spolierque relictis,
non te deficient nostrae memorare camenae.
Nec solum tibi Pierii tribuentur honores:
pro te uel rapidas ausim maris ire per undas,
aduersis hiberna licet tumeant freta uentis,
pro te uel densis solus subsistere turmis
uel paruū Aetnaeae corpus committere flammae.
Sum quodcumque, tuum est. Nostri si paruula cura
sit tibi, quanta libet, si sit modo, non mihi regna
Lydia, non magni potior sit fama Gylippi,
posse Meleteas nec malleū uincere chartas.
Quod tibi si uersus noster, totusue minusue,
uel bene sit notus, summo uel inerret in ore,
nulla mihi statuunt finem te fata canendī.
Quin etiam mea tunc tumulus cum texerit ossa,
seu matura dies celerem properat mihi mortem,
longa manet seu uita, tamen, mutata figura
seu me finget equum rigidos percurrere campos
doctum seu tardi pecoris sim gloria taurus
siue ego per liquidum uolucris uehar aera pennis,
quandocumque hominem me longa receperit aetas,
inceptis de te subtexam carmina chartis.

De Sulpici Incerti Auctoris Elegiae

VIII

Sulpicia est tibi culta tuis, Mars magne, kalendis;
spectatum e caelo, si sapis, ipse ueni;
hoc Venus ignoscet; at tu, uiolente, caeto
ne tibi miranti turpiter arma cadant:
illius ex oculis, cum uult exurere diuos,
accendit geminas lampadas acer Amor.
Illam, quidquid agit, quoquo uestigia mouit,
componit furtim subsequiturque Decor;
seu soluit crines, fuis decet esse capillis:
seu composit, comptis est ueneranda comis.
Vrit, seu Tyria uoluit procedere palla:
urit, seu niuea candida ueste uenit.
Talis in aeterno felix Vertumnus Olympo
mille habet ornatus, mille decenter habet.
Sola puellarum digna est cui mollia caris
uellera det sucis bis madefacta Tyros,
possideatque, metit quidquid bene olentibus aruis
cultor odoratae diues Arabs segetis,
et quascumque niger rubro de litore gemmas
proximus Eois colligit Indus aquis.
Hanc uos, Pierides, festis cantate kalendis,
et testudinea Phoebe superbe lyra.
Hoc sollemne sacrum multos haec sumet in annos:
dignior est uestro nulla puella choro.

IX

Parce meo iuueni, seu quis bona pascua campi
seu colis umbrosi deuia montis aper,
neu tibi sit duros acuisse in proelia dentes;
incolumem custos hunc mihi seruet Amor.
Sed procul abducit uenandi Delia cura:
o pereant siluae deficientque canes!
Quis furor est, quae mens, densos indagine colles
claudentem teneras laedere uelle manus?
Quidue iuuat furtim latebras intrare ferarum
candidaque hamatis crura notare rubis?
Sed tamen, ut tecum liceat, Cerinthe, uagari,
ipsa ego per montes retia torta feram,

ipsa ego uelocis quaeram uestigia cerui
et demam celeri ferrea uincla cani.
Tunc mihi, tunc placeant siluae, si, lux mea, tecum
arguar ante ipsas concubuisse plagas:
tunc ueniat licet ad casses, inlaesus abibit,
ne ueneris cupidae gaudia turbet, aper.
Nunc sine me sit nulla Venus, sed lege Dianae,
caste puer, casta retia tange manu:
et, quaecumque meo furtim subrepit amori,
incidat in saeuas diripienda feras.
At tu uenandi studium concede parenti,
et celer in nostros ipse recurre sinus.

X

Huc ades et tenerae morbos expelle puellae,
huc ades, intonsa Phoebe superbe coma;
crede mihi, propera, nec te iam, Phoebe, pigebit
formosae medicas applicuisse manus.
Effice ne macies pallentes occupet artus,
neu notet informis candida membra color,
et quodcumque mali est et quidquid triste timemus,
in pelagus rapidis euehat amnis aquis.
Sancte, ueni, tecumque feras, quicumque saporis,
quicumque et cantus corpora fessa leuant;
neu iuuenem torque, metuit qui fata puellae
uotaque pro domina uix numeranda facit;
interdum uouet, interdum, quod langueat illa,
dicit in aeternos aspera uerba deos.
Pone metum, Cerinthe: deus non laedit amantes;
tu modo semper ama: salua puella tibi est;
nil opus est fletu: lacrimis erit aptius uti,
si quando fuerit tristior illa tibi.
At nunc tota tua est, te solum candida secum
cogitat, et frustra credula turba sedet.
Phoebe, faue: laus magna tibi tribuetur in uno
corpore seruato restituisse duos.
Iam celebrer, iam laetus eris, cum debita reddet
certatim sanctis laetus uterque focus;
tunc te felicem dicet pia turba deorum,
optabunt artes et sibi quisque tuas.

XI

Qui mihi te, Cerinthe, dies dedit, hic mihi sanctus
atque inter festos semper habendus erit:
te nascente nouum Parcae cecinere puellis
seruitium et dederunt regna superba tibi.
Vror ego ante alias: iuuat hoc, Cerinthe, quod uror,
si tibi de nobis mutuus ignis adest;
mutuus adsit amor, per te dulcissima furta
perque tuos oculos per Geniumque rogo.
Mane Geni, cape tura libens uotisque faueto,
si modo, cum de me cogitat, ille calet.
Quod si forte alios iam nunc suspiret amores,
tunc precor infidos, sancte, relinque focos.
Nec tu sis iniusta, Venus: uel seruiat aequae
uinctus uterque tibi uel mea uincla leua;
sed potius ualida teneamur uterque catena,
nulla queat posthac quam soluisse dies.
Optat idem iuuenis quod nos, sed tectius optat:
nam pudet haec illum dicere uerba palam.
At tu, Natalis, quoniam deus omnia sentis,
adnue: quid refert, clamne palamne roget?

XII

Natalis Iuno, sanctos cape turis acruos,
quos tibi dat tenera docta puella manu;
tota tibi est hodie, tibi se lactissima compsit,
staret ut ante tuos conspicienda focos.
Illa quidem ornandi causas tibi, diua, relegat;
est tamen, occulte cui placuisse uelit.
At tu, sancta, faue, neu quis diuellat amantes,
sed iuueni, quaeso, mutua uincla para.
Sic bene compones: ullae non ille puellae
seruire aut cuiquam dignior illa uiro.
Nec possit cupidus uigilans deprendere custos
fallendique uias mille ministret Amor.
Adnue purpureaque ueni perlucida palla:
ter tibi fit libo, ter, dea casta, mero;
praecipit et natae mater studiosa, quod optat:
illa aliud tacita iam sua mente rogat;
uritur, ut celeres urunt altaria flammae,
nec, liceat quamuis, sana fuisse uelit.

Sis iuueni grata ac, ueniet cum proximus annus,
hic idem uotis iam uetus exstet amor.

Sulpiciae Elegidia

XIII

Tandem uenit amor, qualem texisse pudori
quam nudasse alicui sit mihi fama magis.
Exorata meis illum Cytherea Camenis
attulit in nostrum deposuitque sinum.
Exsoluit promissa Venus: mea gaudia narret,
dicetur si quis non habuisse sua.
Non ego signatis quicquam mandare tabellis,
ne legat id nemo quam meus ante, uelim,
sed peccasse iuuat, uultus componere famae
taedet: cum digno digna fuisse ferar.

XIV

Inuisus natalis adest, qui rure molesto
et sine Cerintho tristis agendus erit.
Dulcius urbe quid est? An uilla sit apta puellae
atque Arretino frigidus amnis agro?
Iam, nimium Messalla mei studiose, quiescas;
non tempestiuae saepe, propinque, uiae.
Hic animum sensusque meos abducta relinquo
arbitrio, quamuis non sinis esse, meo.

XV

Scis iter ex animo sublatum triste puellae?
Natali Romae iam licet esse tuo.
Omnibus ille dies nobis natalis agatur,
qui nec opinanti nunc tibi forte uenit.

XVI

Gratum est, securus multum quod iam tibi de me
permittis, subito ne male inepta cadam.
Sit tibi cura togae potior pressumque quasillo
scortum quam Serui filia Sulpicia:
solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est
ne cedam ignoto maxima causa toro.

XVII

Estne tibi, Cerinthe, tuae pia cura puellae,
quod mea nunc uexat corpora fessa calor?
A ego non aliter tristes euincere morbos
optarim, quam te si quoque uelle putem.
At mihi quid prosit morbos euincere, si tu
nostra potes lento pectore ferre mala?

XVIII

Ne tibi sim, mea lux, aequae iam feruida cura
ac uideor paucos ante fuisse dies,
si quicquam tota commisi stulta iuuenta
cuius me fatear paenituisse magis,
hesterna quam te solum quod nocte reliqui,
ardorem cupiens dissimulare meum.

Incerti Auctoris

XIX

Nulla tuum nobis subducet femina lectum:
hoc primum iuncta est foedere nostra uenus.
Tu mihi sola places, nec iam te praeter in urbe
formosa est oculis ulla puella meis.
Atque utinam posses uni mihi bella uideri!
Displiceas aliis: sic ego tutus ero.
Nil opus inuidia est, procul absit gloria uulgi:
qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.
Sic ego secretis possum bene uiuere siluis,
qua nulla humano sit uia trita pede.
Tu mihi curarum requies, tu nocte uel atra
lumen, et in solis tu mihi turba locis.
Nunc licet e caelo mittatur amica Tibullo,
mittetur frustra deficietque Venus;
hoc tibi sancta tuae Iunonis numina iuro,
quae sola ante alios est mihi magna deos.
Quid facio demens? Heu! heu! mea pignora cedo;
iuravi stulte: proderat iste timor.
Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures:
hoc peperit misero garrula lingua malum.
Iam faciam quodcumque uoles, tuus usque manebo,
nec fugiam notae seruitium dominae,

sed Veneris sanctae considam uinctus ad aras:
haec notat iniustos supplicibusque fauet.

XX

Rumor ait crebro nostram peccare puellam
nunc ego me surdis auribus esse uelim.
Crimina non haec sunt nostro sine facta dolore:
quid miserum torques, rumor acerbe? Tace.

Domiti Marsi

Te quoque Vergilio comitem non aequa, Tibulle,
Mors iuvenem campos misit ad Elysios
ne foret aut elegis molles qui fleret amores
aut caneret forti regia bella pede.